

میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در تدریس بالینی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان

فرشید محمد موسایی^۱، حسن عباسی^۲، لیلا فخارزاده^۳، راضیه محمدزاده^۴، نادیا مهدوی^۵، محدثه محسن پور^{۶*}

۱. مربی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران.
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۳. مربی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران.
۴. کارشناس پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران.
۵. کارشناس پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران.
۶. استادیار، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: اخلاق بالینی، فعالیتی تحلیلی است که طی آن افکار، عقاید، تعهدات، روش رفتار، احساسات، استدلال‌ها و بحث‌های مختلف در حیطه تصمیم‌گیری‌های بالینی به صورت دقیق و انتقادی بررسی می‌شود. یکی از عوامل مهم شکل‌دهنده شخصیت اخلاقی و حرفه‌ای دانشجویان، مدرسین بالینی آنان هستند که ضروری است به این موضوع توجه بیشتری شود، زیرا مدرسین بالینی، نقش مهمی را در شکل‌دهی رفتار دانشجویان و پرورش فضایل اخلاقی در آن‌ها ایفا می‌کنند. این مطالعه با هدف بررسی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در تدریس بالینی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان سال ۱۳۹۸ انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مقطعی ۱۲۵ نفر از دانشجویان سال سوم و چهارم دانشگاه علوم پزشکی آبادان در سال ۱۳۹۸ که در رشته‌های کارشناسی پرستاری و اتاق عمل مشغول به تحصیل بودند، به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، شامل اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه پژوهشگرساخته اخلاق حرفه‌ای بالینی مدرسین که برگرفته از مطالعات قبلی است و روایی و پایایی آن در مطالعه حاضر مجدداً تأیید شد، شامل ۲۳ سؤال مرتبط با دیدگاه دانشجویان در مورد میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه بالین بود. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از SPSS 24 و به کمک آمار توصیفی و آزمون‌های آماری تی مستقل خلاصه‌سازی و تحلیل شد.

ملاحظات اخلاقی: شرکت در پژوهش اختیاری بود و درباره اهداف پژوهش و رعایت محرمانگی اطلاعات به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و رضایت آگاهانه کتبی جهت شرکت در مطالعه از آنان اخذ گردید.

یافته‌ها: با توجه به میانگین نمره کسب‌شده از پرسشنامه، رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین از نظر دانشجویان $5/37 \pm 5/37$ و در وضعیت مطلوب قرار دارد. میانگین نمره رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین بر حسب اطلاعات دموگرافیک دانشجویان اختلاف آماری معنی‌داری نداشت ($P=0/289$).

نتیجه‌گیری: میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط مدرسین در وضعیت مطلوب بود. این موضوع می‌تواند نقطه قوتی برای آموزش بالینی دانشجویان علوم پزشکی محسوب شود، اما بدون شک تلاش بیشتر در جهت ارتقای اخلاق حرفه‌ای و رساندن این حوزه به سطح عالی نیازمند برنامه‌ریزی و سیاستگذاری است.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۳
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۵

واژگان کلیدی:

دانشجو
استاد
اخلاق حرفه‌ای
اخلاق بالینی
اخلاق در آموزش بالینی

* نویسنده مسؤول: محدثه محسن پور

آدرس پستی: ایران، مشهد، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی.

کد پستی: ۱۳۱۳۱۹۱۳۷۹

پست الکترونیک:

MohsenpourMH@mums.ac.ir

۱. مقدمه

در طول دوره زندگی انسان، رعایت اخلاق و رفتار در جامعه از جمله مهم‌ترین مسائل زندگی اجتماعی انسان بوده است. با ارتقای زندگی اجتماعی، مسأله اخلاق هم شکل گسترده‌تر و پیچیده‌تری به خود گرفته است و تعاریف اخلاقی روابط انسان‌ها در جامعه مشکل‌تر و تشخیص مصادیق اخلاقی از غیر اخلاقی دشوارتر گردیده است (۱). علم اخلاق شاخه‌ای از علوم انسانی به شمار می‌رود که موضوع آن ارزش (خوب یا بد بودن) رفتارهای انسانی است و بعد از علم الهی که موضوع آن شناخت ذات حق است، هیچ علمی از نظر اهمیت و ضرورت در سطح علم اخلاق نیست (۲). اخلاق حرفه‌ای عبارت از رفتار، ادب، عمل شخص در هنگام انجام کار حرفه‌ای و رعایت حقوق مردم در شغل و حرفه و تأکید بر شفاف‌سازی و تبیین اعمال ضد اخلاقی و مسؤولیت‌پذیری در قبال آن اعمال می‌باشد (۳-۵). اخلاقی بودن در حرفه حاصل دانستن، خواستن، توانستن و نگرش است و در این رابطه برای افراد دارای اخلاق حرفه‌ای ویژگی‌هایی مانند مسؤولیت‌پذیری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، صادق بودن، احترام به دیگران، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری را ذکر می‌کند (۶). در عصر حاضر، پیچیدگی در ابعاد مختلف زندگی منجر به مطرح شدن اخلاق در حرفه‌های مختلف به صورت جداگانه شده است، برای مثال اخلاق پزشکی، اخلاق پرستاری و... به طوری که هر شغلی، مسؤولیت‌های اخلاقی خاص خود را دارد (۷).

رعایت اخلاق در برخی مشاغل نظیر حرفه پزشکی و علوم که مستقیم یا غیر مستقیم با زندگی بشر سروکار دارد، دارای اهمیت زیادی است. اخلاق حرفه‌ای در این حوزه به صورت کاربردی، در عمل پزشکان و کادر پزشکی و حوزه تصمیم‌گیری اثر می‌گذارد و تنها به بیان صفات پسندیده یا نحوه برخورد با بیمار و تدوین قوانین حرفه‌ای در خصوص آداب معاشرت طبیب نمی‌پردازد (۸). در واقع دانشگاه‌های علوم پزشکی مسؤولیت تعلیم و تربیت افرادی را به عهده دارند که

پس از دانش‌آموختگی بتوانند با انجام وظایف حرفه‌ای خود در جهت پایبندی به اصول مشخصی که حرفه‌های علوم سلامت ایجاد می‌کند، تلاش نمایند. در تربیت نیروی پزشکی، غیر از دانش و مهارتی که برای پرداختن به این حرفه ضروری است، باید به توسعه و تقویت ارزش‌ها، نگرش‌ها، هنجارهای اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی و بقیه ویژگی‌های که شکل‌دهنده رفتارهای انسانی است، توجه شود (۹). دوره دانشجویی، بهترین دوره‌ای است که علاوه بر آموزش علوم و مهارت‌ها، اصول و شیوه کاربست اخلاق حرفه‌ای فراگرفته می‌شود (۱۰). رعایت اخلاق در آموزش تضمین‌کننده سلامت فرایند یاددهی - یادگیری در دانشگاه است. ضوابط و ارزش‌های اخلاقی مرتبط با آموزش و یادگیری به این امر کمک می‌کند که حقوق دانشجویان در برخورداری از بهترین آموزش‌ها و شأن و جایگاه علم و علم‌آموزی از طرف دیگر رعایت شود (۱۱). اخلاق حرفه‌ای را می‌توان در دو جزء اصلی وظایف اخلاقی در آموزش و پرورش خلاصه کرد. بنابراین پایبندی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای هم از نظر توسعه فرهنگ سازمانی اخلاقی و هم در انتقال انسانیت به دانشجویان و در نتیجه انتشار آن در جامعه بسیار حائز اهمیت است (۴، ۱۲). هدف از اخلاق حرفه‌ای، تعیین مسؤولیت‌های اخلاقی است که فرد در شغل خود ضمن پذیرش، در اجرای آن‌ها نیز اهتمام داشته باشد (۱۳). آموزش عالی، نظامی حرفه‌ای است و مجموعه‌ای از رفتارهای انسانی در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارند (۱۴).

و از آنجایی که مدرسین دانشگاه از یکسو مسؤول انتقال صحیح مفاهیم علمی و از سوی الگوی عملی و انسانی ارزش‌های اخلاقی در محیط‌های کاری خواهند بود، بنابراین اخلاق حرفه‌ای نیز در محیط‌های آموزشی به شکل غیر آشکار و آشکار در عملکرد دانشجویان القا می‌شود. نکته حائز اهمیت در فرآیند آموزش حرفه‌های علوم پزشکی، محیط بالینی است (۱۵). اخلاق بالینی، فعالیتی تحلیلی است که طی آن افکار،

که جنگ‌زهی و همکاران (۱۳۹۸ ش.) با هدف بررسی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای در آموزش بالینی از دیدگاه مدرسین و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زابل انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که میزان رعایت بعضی از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای مثل همدردی و احترام به دیگران در سطح نسبتاً پایینی می‌باشد (۲۰)، لذا با توجه به مطالب فوق و با در نظر داشتن اینکه بررسی نظرات دانشجویان به عنوان افرادی که به طور مستقیم با این محیط و اجرای اخلاق حرفه‌ای ارتباط دارند و نیز با توجه به اهمیت رعایت و آموزش اخلاق حرفه‌ای خصوصاً در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی و محیط‌های بالینی و از طرفی کم‌بودن اطلاعات پژوهشی موجود در این زمینه، پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در تدریس بالینی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان سال ۱۳۹۸ انجام گردید.

۲. ملاحظات اخلاقی

کمیته اخلاق دانشکده علوم پزشکی آبادان برای این پژوهش کد IR.ABADANUMS.REC.1398.021 را صادر کرده است. شرکت در پژوهش اختیاری بود و درباره اهداف پژوهش و رعایت محرمانگی اطلاعات، به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و رضایت آگاهانه کتبی جهت شرکت در مطالعه از آنان اخذ گردید. تحلیل و انتشار نتایج به صورت کلی و بی‌نام و با اجرای ملاحظات اخلاق نشر انجام گرفت.

۳. مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی - مقطعی با هدف بررسی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در تدریس بالینی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان سال ۱۳۹۸ بود. جامعه پژوهش در این مطالعه عبارتست از ۱۲۵ دانشجوی سال سوم و چهارم که در رشته‌های کارشناسی پرستاری و

عقاید، تعهدات، روش رفتار، احساسات، استدلال‌ها و بحث‌های مختلف در حیطه تصمیم‌گیری‌های بالینی به صورت دقیق و انتقادی بررسی می‌شود (۱۶). نکته مهم دیگر در این زمینه کنترل و استفاده مناسب از موقعیت‌های بالینی برای آموزش و الگوسازی موازین اخلاق حرفه‌ای است که آن را همراه با مشکلاتی فراهم ساخته است. بنابراین برای کنترل و رعایت مناسب اخلاق حرفه‌ای بهتر است فرصت‌هایی را برای بررسی نظرات و دیدگاه‌های افراد درگیر با این زمینه در محیط‌های بالینی اختصاص دهیم، ضمن تأکید بر این موضوع که دانشکده‌ها تأثیرگذارترین نیرو در شکل‌دهی اخلاق در دانشجویان هستند (۱۷). به همین سبب با توجه به اینکه دوره دانشجویی، یکی از عوامل مهم شکل‌دهنده شخصیت اخلاقی و حرفه‌ای دانشجویان، مدرسین بالینی آنان هستند، ضروری است به این موضوع توجه بیشتری شود، زیرا مدرسین بالینی، نقش مهمی را در شکل‌دهی رفتار دانشجو و پرورش فضایل اخلاقی در آن‌ها ایفا می‌کنند (۱۶).

بررسی نظرات دانشجویان و مدرسین نیز یکی از روش‌های ارزیابی اخلاق حرفه‌ای در محیط بالینی است که به شیوه‌های مختلف انجام می‌شود. در پژوهشی که توسط امینی و همکاران (۲۰۱۲ م.) با هدف بررسی خودسنجی رعایت اخلاق حرفه‌ای در بین مدرسین بالینی دانشکده پزشکی شیراز انجام گردید، مدرسین مورد بررسی در بخش‌های مختلف، توانمندی خود را در حیطه‌های قابلیت اطمینان و اعتماد، احساس مسؤلیت در برابر دانشجویان، احترام به دیگران، همکاری و تشریک مساعی با همکاران و دانشجویان عالی ارزیابی نمودند (۱۸). در تحقیق صادقی محلی و همکاران (۲۰۲۱ م.) که با هدف اخلاق حرفه‌ای در تدریس از دیدگاه مدرسین و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام دادند، به این یافته رسیدند که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت اخلاق تدریس هنوز با استاندارد فاصله زیادی دارد و برای ارتقای آن نیازمند برنامه ریزی‌های آموزشی بیشتری است (۱۹). همچنین در مطالعه‌ای

اتاق عمل مشغول به تحصیل هستند که به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. معیار خروج از مطالعه شامل دانشجویان سال اول و دوم به دلیل تجربیات ناکافی با مربیان بالینی، ناقص پرکردن پرسشنامه‌ها و عدم رضایت شرکت در پژوهش بود. همچنین نظرات تمامی مدرسین بالینی دانشگاه که ۱۴ نفر بودند، با همان ابزار بررسی و ویژگی‌های دموگرافیک مدرسین گزارش شده است که به عنوان یافته جانبی برای مقایسه با نظرات دانشجویان و درک بهتر ساختار دانشگاه محل بررسی در این مطالعه، گزارش شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه پژوهشگر ساخته اخلاق حرفه‌ای بالینی مدرسین است که طراحی شده و شامل دو قسمت که بخش اول آن شامل اطلاعات دموگرافیک دانشجویان (کد شناسایی، سن، جنس، رشته، مقطع تحصیلی، ترم تحصیلی) و بخش دوم ۲۳ سؤال مرتبط با اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه بالین می باشد. برای هر سؤال مقیاس لیکرت سه گزینه‌ای مطلوب (۲)، نسبتاً مطلوب (۱) و نامطلوب (۰) در نظر گرفته شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با در اختیار قراردادن ۱۰ نفر از مدرسین صاحب‌نظر گروه تأیید گردید که در این مرحله ۵ سؤال به تعداد سؤالات پرسشنامه اضافه گردید. برای محاسبه CVI پرسشنامه طوری تنظیم شده بود که برای هر کدام از سؤالات این ابزار سه گزینه (۱- مطلوب؛ ۲- نسبتاً مطلوب؛ ۳- نامطلوب) در نظر گرفته شده بود و در اختیار ۱۰ نفر از مدرسین و متخصصین مربوطه قرار داده شد. میانگین ضرایب CVI سؤالات به دست آمده ۰/۸۶ بود. با توجه به اینکه مقدار CVI ۰/۸۰ به بالا برای CVI این‌گونه ابزارها قابل قبول می‌باشد، بنابراین از این لحاظ هم روایی محتوایی این ابزار تأیید می‌گردد. همچنین برای تعیین پایایی آن از روش همسان درونی استفاده شد، به این صورت که در ابتدا پرسشنامه اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه بالین توسط ۱۰ نفر از مدرسین و ۲۰ نفر از دانشجویان اندازه‌گیری و سپس ضرایب آلفای کرونباخ برای آن ۰/۷۹ به دست آمد. این پرسشنامه طراحی شده،

برگرفته از پرسشنامه مطالعه زهره بادیه‌پیمای جهرمی در مورد مهارت‌های بالینی، فردی و اجتماعی اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه بالین می‌باشد که میزان پایایی به صورت آزمون باز آزمون حال از تکمیل ۱۰ پرسشنامه با فاصله یک هفته توسط گروه مشابه با واحدهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت که ۰/۷۵ به دست آمد (۲۱). طیف نمرات سؤالات پرسشنامه از صفر تا ۴۶ نمره بود که نمرات بین (۳۰/۶۷ تا ۴۶ مطلوب، ۱۵/۳۴ تا ۳۰/۶۶ نسبتاً مطلوب، ۰ تا ۱۵/۳۳ نامطلوب) در نظر گرفته شد. پژوهشگران پس از اخذ مجوزهای لازم از معاونت پژوهشی دانشکده و ارائه توضیحات مربوطه در خصوص هدف از انجام مطالعه، به توزیع پرسشنامه‌ها در زمان آزاد بین کلاس‌ها و زمان استراحت دانشجویان پرداختند، سپس دانشجویان به صورت خودایفا به تکمیل پرسشنامه‌ها مشغول شدند. تمام ۱۲۵ پرسشنامه توزیع شده بین دانشجویان تکمیل و بازگردانده شد. همچنین ۱۴ استاد بالینی دانشگاه ابزار را تکمیل نمودند. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 24 و به کمک آمار توصیفی و استنباطی و با توجه به نرمال بودن توزیع متغیر نمره پرسشنامه با استفاده از آزمون‌های آماری تی-مستقل، آنالیز واریانس یک‌طرفه، Mann-Whitney U test و Chi-Square دقیق تجزیه و تحلیل شد. همچنین جهت بررسی نرمالیتی داده‌ها از آزمون‌های آماری کولوموگروف Smirnov و Shapiro Wilk استفاده شد.

۴. یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه $23/26 \pm 2/40$ و بیشتر آنان مرد و مشغول به تحصیل در ترم ۶ بودند. میانگین و انحراف معیار نمره رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین از دیدگاه دانشجویان بر حسب اطلاعات دموگرافیک آنان اختلاف آماری معنی‌داری نداشت (جدول ۱).

و همکاران (۲۰۱۹ م.) (۲۰) ناهمسو بوده است، هر چند در بعضی مواقع این مشکل وجود دارد که دانشجویان نمی‌توانند به خوبی با در نظر گرفتن همه جوانب مدرسین خود را ارزیابی کنند، اما نباید از این نکته غافل شد که بخش‌های بالینی قدرت ارزیابی بهتری را برای دانشجویان فراهم می‌کند.

در مطالعه حاضر، قوه ابتکار و ابداع در ارائه مراقبت به بیماران مختلف معنی‌دار شده است، به این معنی که بین دانشجویان نظر یکسانی وجود نداشته است که این یافته در مطالعه بادیه پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) نیز گزارش شده است (۲۱). همچنین در مؤلفه پذیرش انتقاد نیز بین نظرات مدرسین و دانشجویان تفاوت معنی‌داری یافت شده است به این منظور که بین آن‌ها نظرات متفاوتی وجود دارد که همسو با نتایج ما در مطالعه آفاخانی و همکاران (۲۰۱۳ م.) نتایج به این‌گونه می‌باشد که دانشجویان تحمل افکار دیگران و انتقاد پذیری در مدرسین را نسبت به موارد دیگر در سطح پایین گزارش نمودند که با پژوهش حاضر هماهنگی دارد (۲۲) و در مطالعه بادیه‌پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) نتایج به این صورت بوده است که بیش از نیمی از دانشجویان مدرسین بالینی خود را در انتقاد پذیری غیر قابل قبول ارزیابی نمودند که همسو با نتایج ما می‌باشد (۲۱) که این دو مورد از نقاط منفی به شمار می‌رود به دلیل اینکه دانشجویان مدرسین را به عنوان الگوهای عملی می‌دانند که با رعایت نکات و مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای می‌توانند بر تفکرات، دیدگاه‌ها و نگرش دانشجویان اثرگذار و اگر روحیه انتقاد را دارا نباشد، تأثیرات منفی به سزایی را از خود بر جا می‌گذارند و انتظار الگوپذیری از مدرسین خدشه‌دار خواهد شد. باید به خاطر داشت که ارزش‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان در اثر گذشت زمان و با آموزش رسمی دچار تغییر می‌شود، اما با وجود تأثیر تجربه بالینی در محیط‌های مراقبتی، همچنان تأثیر الگوپذیری از مدرسین و پرستاران در بخش‌ها مهم است (۲۳).

میانگین نمره کسب‌شده از پرسشنامه، رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین از نظر دانشجویان $5/35 \pm 52/37$ و در وضعیت مطلوب قرار داشت. مقایسه فراوانی نظرات دانشجویان در مورد مؤلفه‌های رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه بالینی نشان داد که در مؤلفه‌های صلاحیت و شایستگی کلی به عنوان یک مربی بالینی، قوه ابتکار و ابداع در ارائه مراقبت به بیماران مختلف و پذیرش انتقاد بین نظرات مدرسین و دانشجویان تفاوت آماری معنی‌داری وجود داشت (جدول ۲).

مدرسین بالینی دانشگاه علوم پزشکی آبادان در زمان مطالعه ۱۴ نفر بودند که ۱۰ نفر (۷۱/۴ درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۴ نفر (۲۸/۶ درصد) دکتری بودند. میانگین سن مدرسین $36/85 \pm 7/36$ و ۱۰ نفر (۷۱/۴ درصد) زن و ۴ نفر (۲۸/۶ درصد) مرد بودند. میانگین نمره کسب‌شده از پرسشنامه رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین از دیدگاه مدرسین بالینی $3/26 \pm 51/71$ و در وضعیت مطلوب قرار داشت. با توجه به آزمون آماری تی مستقل، میانگین نمره پرسشنامه رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین در دو گروه دانشجویان و مربیان اختلاف معنی‌داری نداشت ($t=1/064$, $df=138$, $P=0/289$).

۵. بحث

میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در تدریس بالینی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان سال ۱۳۹۸ در وضعیت مطلوب قرار داشت. رعایت اخلاق آموزش بسیار مهم است که این مورد در محیط بالین اهمیت چندین برابر پیدا می‌کند. میانگین نمره رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین حوزه بالین از دیدگاه دانشجویان و مربیان اختلاف معنی‌داری ندارد که با نتایج مطالعه‌های بادیه‌پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) (۲۱) و سلطان‌زاده و همکاران (۲۰۱۴ م.) (۱۴) همسو می‌باشند، ولی در مطالعه‌های بوذرجمهری و همکاران (۲۰۱۳ م.) (۸)، سبحانی‌نژاد و همکاران (۲۰۱۵ م.) (۱۳) و جنگ‌زهی

یادگیری است که همسو با نتایج این مطالعه در این بعد اخلاق حرفه‌ای، پژوهش‌های صالحی و همکاران (۲۰۰۴ م.) (۲۶) و بادیه‌پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) (۲۱) می‌باشد. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این اشاره کرد که ابزار این مطالعه پرسشنامه بود و ویژگی‌های روحی و عوامل فردی می‌تواند در کیفیت داده‌ها تأثیرگذار باشد. با وجود اینکه تلاش شد در بهترین زمان ممکن داده‌ها جمع‌آوری گردد، محدودیت‌های ابزارهای خودگزارشی در یافته‌های این تحقیق باید مد نظر خوانندگان قرار گیرد. همچنین با توجه به اینکه دیدگاه دانشجویان یک دانشکده مورد بررسی قرار گرفته است، قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها محدود می‌باشد.

۶. نتیجه‌گیری

وضعیت رعایت اخلاق در آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان و مدرسین دانشگاه علوم پزشکی آبادان در وضعیت مطلوب قرار داشت. دیدگاه دانشجویان درباره مؤلفه‌های قوه ابتکار و ابداع در ارائه مراقبت به بیماران مختلف و پذیرش انتقاد با دیدگاه مدرسینشان متفاوت بود. متفاوت بودن تعداد دانشجویان، گستردگی و امکانات آموزشی در محیط‌های دانشگاهی و مورد نظر جهت تدریس مانند زمان، فضا، تجهیزات آموزشی و تعداد دانشجویان، همچنین ماهیت منحصر به فرد بودن برخی رشته‌های تحصیلی می‌تواند در این موضوع مؤثر باشد، اما در مجموع علت این تفاوت‌ها می‌تواند موضوع مطالعات آتی قرار گیرد تا بتوان مداخلاتی مناسب در جهت ارتقای حیطه اخلاق تدریس بالینی طراحی شده و صورت گیرد.

۷. تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب تشکر و قدردانی خود را از معاونت تحقیقات و فناوری دانشکده علوم پزشکی آبادان و تمامی

همسو با نتایج ما در مؤلفه همکاری و تشریک مساعی با کادر درمان، مطالعه بادیه‌پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) می‌باشد (۲۱)، ولی نتایج مطالعه بذرافکن و همکاران (۲۰۱۲ م.) در شیراز ناهمسو با نتایج مطالعه ما می‌باشد (۱۸) که ممکن است به دلیل بزرگ بودن دانشگاه و تعداد بالای دانشجویان باشد که مدرسین به دلیل کمبود وقت نمی‌توانند همکاری خوبی را با دانشجویان داشته باشند. همچنین به این نکته می‌شود اشاره کرد که دانشجویان فواید همکاری گروهی را نمی‌دانند که نیاز است در کلاس‌های آموزشی راهنمایی‌های لازم را انجام دهند. احترام‌نگذاشتن به دانشجو می‌تواند منجر به کاهش اعتماد به نفس وی گردد و در پی آن سبب بروز افسردگی و اضطراب شده که این امر بر تفکر دانشجو، یادگیری، عملکردهای بالینی و نحوه انجام کار بالینی اثرگذار می‌باشد که همسو با یافته‌های ما، مطالعه‌های بادیه‌پیمای جهرمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) و جنگ‌زهی و همکاران (۲۰۱۹ م.) می‌باشد (۲۱-۲۰)، ولی نتایج تحقیق امیدوار و همکاران (۲۰۰۵ م.) نشان داد که دانشجویان از میزان احترام مربی نسبت به خود ابراز نارضایتی نمودند که با نتایج این مطالعه هماهنگ نمی‌باشد (۲۴).

در مطالعه ما مؤلفه‌های قابلیت اطمینان و اعتماد و احساس مسؤولیت در برابر بیمار و دانشجو در دانشجویان ارتباط معنی داری یافت نشده است که همسو با مطالعه ما می‌توان به مطالعه حسن زهرایی و همکاران (۲۰۰۸ م.) اشاره کرد که نشان دادند که در حیطه خصوصیات فردی مدرسین، علاقه، اعتماد به نفس و انگیزش درونی بیشترین فراوانی را داشته و تعهد و مسؤولیت‌پذیری مدرسین در برابر دانشجویان تقریباً قابل قبول ارزیابی شد (۲۵). رعایت ویژگی مسؤولیت‌پذیری مدرسین در برابر دانشجویان می‌تواند انگیزه دانشجو را بالا ببرد، چراکه مدرسین نقش مهمی را به عنوان یک الگوی رفتاری برای ایجاد انگیزه در دانشجویان ایفا کنند و می‌توان عنوان کرد که مسؤولیت‌پذیری نقطه عطف فرایند یاددهی و

افرادی که همکاری لازم را در امر پژوهش با گروه تحقیق داشته‌اند، اعلام می‌دارند.

۸. سهم نویسندگان

فرشید محمد موسایی و لیلا فخارزاده در طراحی ایده و تهیه پروپوزال نقش داشتند. محدثه محسن پور بر اجرای طرح و تحلیل داده و تفسیر آن نظارت داشته است. جمع‌آوری داده‌ها توسط راضیه محمدزاده و نادیا مهدوی و تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط حسن عباسی انجام شده است. تمامی پژوهشگران در تفسیر داده‌ها، تهیه و آماده‌سازی و مقاله مشارکت داشته‌اند.

۹. تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارند.

جدول ۱: مقایسه میانگین نمره دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در مورد رعایت اخلاق تدریس بالینی بر حسب جنس و رشته تحصیلی آنان

P-value*	فاصله اطمینان		درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	درصد	تعداد	ویژگی‌های فردی	
	حد بالا	حد پایین						جنس	رشته تحصیلی
۰/۶۰۲	-۲/۴۰	۱/۴۰	۱۲۴	۵/۵۶	۵۳/۰۳	۵۲	۶۵	مرد	جنس
				۵/۱۵	۵۳/۵۳	۴۸	۶۰	زن	
۰/۱۳۱	-۰/۴۳	۳/۳۲	۱۲۴	۴/۲۴	۵۴	۴۹/۶	۶۲	پرستاری	رشته تحصیلی
				۶/۲۱	۵۲/۵۵	۵۰/۴	۶۳	اتاق عمل	

*آزمون تی مستقل

جدول ۲: مقایسه میانگین نمره دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در مورد رعایت اخلاق تدریس بالینی بر حسب ترم تحصیلی آنان

P-value**	F	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	درصد	تعداد	ویژگی‌های فردی	
۰/۳۳۸	۱/۱۴۷	۴	۴/۹۴	۵۶/۵	۱/۶	۲	۴	ترم تحصیلی
			۵/۹۶	۵۱/۶۴	۲۴/۸	۳۱	۵	
			۴/۹۷	۵۳/۸۰	۴۰	۵۰	۶	
			۳/۶۶	۵۴/۱۷	۲۰	۲۵	۷	
			۵/۳۵	۳۵/۲۷	۱۳/۶	۱۷	۸	

**آزمون آنالیز واریانس یک طرفه

جدول ۳: مقایسه فراوانی نظرات دانشجویان و مدرسین در مورد مؤلفه‌های رعایت اخلاق حرفه‌ای مدرسین در حوزه تدریس بالینی

نتیجه آزمون بین گروهی (فیشر دقیق)	استاد (درصد) تعداد	دانشجو (درصد) تعداد	پاسخ	سؤالات
۰/۰۴۶	۰	۱۸(۱۴/۴)	غیر قابل قبول	صلاحیت و شایستگی کلی به عنوان یک مربی بالینی
	۱۲(۸۵/۷)	۶۵(۵۲)	قابل قبول	
	۲(۱۴/۳)	۴۲(۳۳/۶)	عالی	
۰/۰۱۱	۴(۲۸/۶)	۷(۵/۶)	غیر قابل قبول	قوه ابتکار و ابداع در ارائه مراقبت به بیماران مختلف
	۷(۵۰)	۶۵(۵۲)	قابل قبول	
	۳(۲۱/۴)	۵۳(۴۲/۴)	عالی	
۰/۰۴۶	۳(۲۱/۴)	۹(۷/۲)	غیر قابل قبول	پذیرش انتقاد
	۱۰(۷۱/۴)	۷۵(۶۰)	قابل قبول	
	۱(۷/۱)	۴۱(۳۲/۸)	عالی	

References

1. Hasanpoor A, Abbasi T, Hadipoor A. Identifying & prioritizing methods of ethics institutionalization within organization. *Ethics Sci Technol*. 2017; 12(1): 17-23.
2. Karamporian A, Imani B, Torkzaban P. The Attitude of Faculty Member's Towards Professional Ethics at Hamadan University School of Dentistry. *Journal of Research in Dental Sciences*. 2013; 10(1): 43-51.
3. Fazeli Z, Fazeli Bavandpour FS, Rezaee Tavirani M, Mozafari M, Haidari Moghadam R. Professional ethics and its role in the medicin. *J Ilam Univ Med Sci*. 2013; 20(5): 10-17.
4. Imanipour M. Ethical principles in education. *IJME*. 2012; 5(6): 27-41.
5. Irannejad Parizi M, Amini Z, Asadpour V. The Role of Participation Management on Propotion of Professional Ethics (Case Study in MASKAN BANK). *Quant Res Manage*. 2014; 5(1): 151-176.
6. Malekshahi F, Ahsanzadeh A, Adinevand A, Darabian S. Evaluation of Relationship between Professional Ethics, Communication Skills and Job Performance of Clinical Teachers in Lorestan University of Medical Sciences in 2019-2020. *J Med Educ Dev*. 2021; 14(43): 40-47.
7. Beikzad J, Abdolapoor S, Esgandari K. Effects of professional ethics on development of intellectual capital at agriculture bank. *International Business Research*. 2012; 5(11): 95-104.
8. Bouzarjomehri F, Mansourian M, Herandi Y, Bouzarjomehri H. Academics' adherence to professional ethics in Shahid Sadoughi University of Medical Science: Students' viewpoint. *J Med*. 2013; 8(3): 44-52.
9. Yamani N, Liaghatdar M, Changiz T, Adibi P. How Do Medical Students Learn Professionalism During Clinical Education a Qualitative Study of Faculty Members' and Interns' Experiences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9(4): 382-395.
10. Khorshidian A MS, Alaedini M, Etemad Moghadam Sh. Ethics in dentistry. *Ethics in Science and Technology*. 2008; 3(3-4): 85-89.
11. Aryanpour M, Mehrabi N. Obligations & strategies of professional ethic in higher education system. *Journal of Ethics in Science and Technology*. 2017; 11(4): 17-23.
12. Nemati M, Mohseni H. Ethics in higher education: Components, requirements and strategies. *Bulletin of Ethics in Higher Education*. 2010; 63(1): 9-46. [Persian]
13. Sobhani Nejad M, Najafi H, Jafari Harandi R, Farmahini Farahani M. Teaching professional ethics components from the viewpoint of students Qom University of Medical Sciences. *Educ Strategy*. 2015; 7(6): 399-403.
14. Soltanzadeh V, Amrahi A, Esm Hosseini GH. Situation of the Professional Ethics Standards for Faculty Members in the viewpoint of Nursing Students. *Educ Strategy Med Sci*. 2014; 7(1): 19-23.
15. Jonsen AR, Siegler M, Winslade WJ. Clinical Ethics: A practical approach to ethical decisions in clinical medicine. Toronto: McGraw-Hill Companies; 1982.
16. Jangizahi M, Sanjarani F, Haghighi M, Shahraki Mojahed L, Bagheri S. A Study of Professional Ethics in Clinical Training of Teachers and Students of Zabol University of Medical Sciences. *J Zabol Med Sch*. 2019; 2(2): 88-94.
17. Kelly B. The professional values of English nursing undergraduates. *J Adv Nurs*. 1991; 16(7): 867-872.
18. Bazrafcan L, Amini M, Lotfi F, Jalali Z. Professionalism among clinical faculty in Shiraz medical school by self sssessment. *Hormozgan Medical Journal*. 2012; 16(5): 352-359.
19. Sadeghimahalli F, Valipour Khajehghyasi R, Akbari Farmad S. Professional Ethics in Teaching from the Perspectives of Professors and Graduate Students of Mazandaran University of Medical Sciences: A Comparative Study. *Strides Dev Med Educ*. 2021; 18(1): 1-6.
20. Jangizahi M-SF, Haghighi M, Shahraki Mojahed L, Bagheri S. A Study of Professional Ethics in Clinical Training of Teachers and Students of Zabol University of Medical Sciences. *J Zabol Med Sch*. 2019; 2(2): 88-94.
21. Badiyepymaie Jahromi Z, Parandavar N, Ahmadi Vasmehjani A, Eslami Akbar R, Dolatkah H, Rahmanian Koshkaki A, et al. Perspective of students about professional ethics compliance of clinical instructors in Jahrom University of Medical Sciences. *J Educ Ethics Nurs*. 2014; 3(2): 55-63.
22. Aghakahni N, Sari F, Sharifnia H, Hekmatafshar M, Beheshtipour N, Jamaiy Moghadam N. Survey of Nursing students' views regarding professors'

adherence to professional ethics in Shiraz University of Medical Sciences 2010. *J Educ Ethics Nurs.* 2013; 2(3): 41-46.

23. Duquette LM. Effects of nursing education on the formation of professional values. Toronto: University of Toronto; 2004.

24. Omidvar SH, Bakouei F, Salmalian H. Clinical education problems: The viewpoints of midwifery students in Babol Medical University. *Iranian Journal of Medical Education.* 2005; 5(2(14)): 15-21.

25. Zahraei H. Comparing the factors related to the effective clinical teaching from faculty members' and students' points of view in School Of Nursing and Midwifery in Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education.* 2008; 7(2): 249-256.

26. Salehi SH, Hasan Zahraei R, Ghazavi Z, Amini P, Ziaee SH, Shahneh M. The characteristics of effective clinical teachers as Perceived by nursing faculty and students. *Iranian Journal of Medical Education.* 2004; 4(1(11)): 37-43.

Faṣḥnāmah-i akhlāq-i pizishkī i.e., Quarterly Journal of Medical Ethics

2021; 15(46): e30

<https://doi.org/10.22037/mej.v15i46.36368>

Journal Homepage: <http://journals.sbmu.ac.ir/me>

ORIGINAL ARTICLE

Open Access

Surveying the professional ethics in clinical teaching of professors from the viewpoint of students of Abadan University of Medical Sciences in 2020

Farshid MohammadMousaei¹ , Hassan Abbasi², Leila Fakharzadeh³, Razieh Mohammad Zadeh⁴, Nadia Mahdavi⁵,

Mohaddeseh Mohsenpour^{6*}

1. Instructor, School of Nursing, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran.

2. Master of Nursing Student, School of Nursing, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

3. Instructor, School of Nursing, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran.

4. BSc in Nursing, School of Nursing, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran.

5. BSc in Nursing, School of Nursing, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran.

6. Ph.D., Assistant Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article history:

Received: 9 October 2021

Accepted: 14 March 2022

Published online: 16 March 2022

Keywords:

Student

Professor

Professional Ethics

Clinical Ethics

Ethics Education

ABSTRACT

Background and Aim: Clinical ethics is an analytical activity in which one's thoughts, ideas, commitments, actions, emotions, arguments and discussions in the realm of clinical decision making are analyzed attentively and critically. Clinical professors are a significant part in students' moral and professional personalities and it is crucial to pay greater attention to this subject since clinical professors influence student conduct and instill moral values in them. The purpose of this research was to assess the degree of professional ethics in clinical education from the viewpoint of Abadan University of Medical Sciences students in 2020.

Materials and Methods: The research used a census technique to enroll 125 third- and fourth-year students at Abadan University of Medical Sciences in 2020 who were studying nursing and operating room. The data collection tools, which included demographic data and a clinical professional ethics questionnaire for professors, were adapted from previous studies and their validity and reliability were reaffirmed in this study, which included 23 questions about students' perceptions of professors' level of professional ethics in their field. In fact, SPSS 24 was used to gather data, which were then summarized and analyzed using descriptive statistics and the independent t-test.

Ethical Considerations: Participation in the study was voluntary and participants were informed of the study's aims and the importance of maintaining the confidentiality of their data. Participants provided written informed permission to participate in the study.

Results: Based on the average score received from the questionnaire, clinical teachers' adherence to professional ethics is rated as positive by students at 53.37 ± 5.35 . The mean score for clinical professors' adherence to professional ethics was not statistically significant ($P=0.289$) in terms of students' demographic information.

Conclusion: Professors maintained a high standard of professional ethics. This may be a strong point for medical students' clinical education; nevertheless, further measures to enhance professional ethics and elevate this sector need planning and policymaking.

* Corresponding Author: Mohaddeseh Mohsenpour

Address: School of Nursing and Midwifery, Nursing and Midwifery Care Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

Postal Box: 1313191379

Email: mohsenpourmh@mums.ac.ir

Cite this article as:

MohammadMousaei F, Abbasi H, Fakharzadeh L, Mohammad Zadeh R, Mahdavi N, Mohsenpour M. Students Views of Abadan University of Medical Sciences on the Dimensions of Teachers Teaching Ethics. *Faṣḥnāmah-i akhlāq-i pizishkī*, i.e., Quarterly Journal of Medical Ethics. 2021; 15(46): e30.